

Dr. Dragan Potočnik, Tina Gregurec,
Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA PRI PREDMETU ZGODOVINA

Dragan Potočnik, Tina Gregurec,
Faculty of Arts, University of Maribor

NATIONAL KNOWLEDGE EXAMINATION IN HISTORY

IZVLEČEK

Prispevek obravnava nacionalno preverjanje znanja ob koncu 9. razreda pri predmetu zgodovina. Učenci so se v preizkusih pri zgodovini bolje odrezali na preizkusih v času izbirnega predmeta kot takrat ko je predmet postal obvezen. Povprečje točk učencev šolskega leta 2004/2005 je z 69,6 % točk leta 2010 padlo na 46,48 %, leta 2016 pa se je malo povečalo, in sicer na 51 % povprečnih točk. Leta 2013 so se dosežki začeli dvigovati, kar kaže na to, da so se učenci sčasoma privadili na obvezne preizkuse, da so učitelji dobro delali z učenci in tudi, da so učenci vedno bolje poznali način in naloge v preverjanju. Učenci so se najslabše odrezali pri 3. taksonomski stopnji, ko morajo analizirati, interpretirati in vrednotiti zgodovinske dogodke ter zapisati odgovor. Posledično so jim tudi težje naloge zapisa daljših odgovorov, vsako leto pa so jim bile lažje naloge izbire in kjer je bila dodana iztočnica. Glede obravnave tem so se učenci najslabše odrezali pri temah iz 9. razreda, predvsem zato ker je takrat obravnavane največ politične zgodovine. Predmetna komisija še ugotavlja, da bi v šolah moral biti večji poudarek na poznavanju temeljnih zgodovinskih dogodkov in pojmov. Vsakoletna analiza preverjanja znanja na področju zgodovine in primerjave med njimi nam kažejo, da NPZ v celoti uresničuje svoj namen in cilje.

Ključne besede: nacionalno preverjanje znanja, učni načrt, znanje učencev, predmetna komisija za zgodovino, osnovna šola, Državni izpitni center

ABSTRACT

The article focuses on the national knowledge examination in History at the end of grade 9. Students achieved better exam results when History was an elective subject than when it became mandatory. The average percentage of 69.6% in school year 2004/2005 dropped to 46.48% in 2010, and then slightly increased in 2016, i.e. to 51%. In 2013, the results started to improve, which indicates that students gradually accepted the mandatory tests, that teachers worked well with students and that students became more familiar with the way they were tested and the tasks themselves. The lowest results were achieved at the third taxonomy level, where students are required to analyse, interpret and evaluate historical events and provide answers. Similarly, they had more difficulty with tasks that require longer answers, while they had less difficulty each year with tasks that include choices and cues. Relative to topics, students achieved the lowest results in ninth grade topics, mostly because the major part of political history is covered in grade 9. The board of examiners further finds that schools should place more emphasis on teaching key historical events and concepts. The annual analyses of knowledge examination in History and the comparisons between them show, however, that the national knowledge examination is fully realising its purposes and objectives.

Keywords: national knowledge examination, study plan, student knowledge, board of examiners for History, primary school, National Examinations Centre

UVOD

Nacionalno preverjanje znanja (NPZ) definiramo kot »nacionalno vodenje standardiziranih preizkusov in centralno sestavljenih izpitov«. Preizkusi znanja takšne vrste spadajo med instrumente za merjenje, ugotavljanje in nadzorovanje znanja učencev ter merjenje učinkovitosti dela učiteljev, šol in izobraževalnih sistemov (Vogrinc idr., 2011, str. 63). Vsekakor gre za eno izmed bistvenih sistemskih sprememb na področju osnovnošolskega izobraževanja, saj temeljito spreminja filozofijo izobraževanja. Ta sprememba, ki se je začela z letom 1991, predstavlja eno od točk nadgradnje konceptualne zasnove osnovne šole, saj je s tem osnovna šola postala proces, ki se ga lahko nadzira (Kovač Šebart, 2000, str. 93–94).

NPZ PRI PREDMETU ZGODOVINA

Zgodovina je kot predmet, ki se preverja v nacionalnih preizkusih znanja, vključena v 9. razredu. V prvi fazi je bila izbirni predmet, ki si ga je lahko učenec izbral sam. Ocena iz preizkusa je vplivala na končno oceno tega predmeta, ki je bila združena iz obeh. Učiteljeva ocena in ocena iz preizkusa sta bili enakovredni, zato se je zaključna ocena iz tega predmeta zaključila navzgor. Leta 2005 je s spremembo Zakona o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 70/05) zgodovina postala predmet, ki je bil vnaprej določen in si ga učenci niso več sami izbirali. Dosežki pa niso vplivali na ocene predmeta, kot je bilo do šolskega leta 2004/2005, ampak je oceno dal samo predmetni učitelj pri pouku (Kunaver, 2011, str. 66–67).

Pisno preverjanje znanja pri zgodovini je do šolskega leta 2005/2006 trajalo 45 minut in je vsebovalo od 15 do 20 vprašanj, na katerih je lahko učenec dosegel največ 29 točk (Kunaver, 2011, str. 66). Vprašanja so bila sprva ovrednotena na lestvici od 1 do 4 točk, odvisno od zahtevnosti in obsežnosti zahtevanega odgovora. Vprašanja so bila večinoma tipa kratkih odgovorov, povezovanja in urejanja in naloge izbirnega tipa (Balkovec, 2001, str. 44). S šolskim letom 2006/2007 preverjanje traja 60 minut (Državni izpitni center, 2007, str. 189). Sestavljeno je iz 20 vprašanj, kjer lahko učenec doseže največ 50 točk. Vprašanja so večinoma tipa kratkih odgovorov, nalog povezovanja in urejanja. Pri nalogah je v veliki večini primerov učencu na voljo tudi določeni vir. Vprašanja so ovrednotena na lestvici od 1 do 4 točk, odvisno od zahtevnosti in obsežnosti same naloge. Vsebinsko naloge zajemajo poznavanje znanja od 6. do 9. razreda. Naloge je komisija razdelila na 6 sklopov: ena naloga se nanaša na uvod v zgodovino in ena na prazgodovino, tri so iz obdobja starega veka in tri iz novega veka, po šest pa jih je iz novejših ter sodobnih zgodovine. Ena tretjina točk dobi učenec iz poznavanja snovi 6. in 7. razreda, ena tretjina iz poznavanja snovi 8. razreda in zadnjo tretjino iz poznavanja snovi 9. razreda. v približno enakem razmerju (50 : 50) se preverja znanje obče in narodne zgodovine. Učenci manjšinskih osnovnih šol imajo pri NPZ-ju razne vsebinske prilagoditve. V tem okviru vsebine vključujejo tudi poznavanje zgodovine matičnega naroda (Kunaver, 2011, str. 66–68).

Učni cilji nalog so bili do šolskega leta 2005/2006 različno razporejeni: iz 7. razreda je bilo 25 % nalog, iz 8. razreda 35 % nalog in iz 9. razreda 40 % vseh zastopanih ciljev. Iz tega razberemo, da je poudarek predvsem na 9. razredu OŠ, kar naj bi bilo za

učence boljše, saj je to znanje sveže, vendar temu ni ravno tako. Pri zastopanju treh taksonomskih ravni znanja pa je bila najbolj zastopana prva, saj je kar polovica vseh nalog zahtevala znanje in poznavanje. Druga raven, razumevanje in uporaba, je bila zastopana s 30-odstotnim deležem. Tretja raven, samostojno reševanje problemov, samostojna interpretacija in vrednotenje, pa je bila zastopana z 20 %. To nam pove, da se takrat na NPZ ni bilo treba posebej pripravljati in imeti kake dodatne ure zgodovine, saj je šlo pri kar polovici nalog le za neko splošno poznavanje dogodkov (Balkovec, 2001, str. 44).

S šolskim letom 2005/2006 je prišlo do spremenjene strukture preverjanja. 30 % nalog je bilo sestavljenih na prvi taksonomski ravni. Na drugi taksonomski ravni je bilo 35 % nalog in na tretji prav tako 35 % (prej 20 %). Večji poudarek je bil na tretji taksonomski ravni, ki zahteva več samostojnega dela in razmišljanja učencev. Zmanjšala pa se je količina nalog na prvi ravni znanja, ki od učencev zahteva samo poznavanje (Kunaver, 2011, str. 67).

Izhodišče za vsebinsko razdelitev NPZ-ja pri zgodovini je bil vse do šolskega leta 2012/2013 učni načrt za osnovno šolo iz leta 1998 (Državni izpitni center, 2013, str. 396). V šolskem letu 2015/2016 je začel veljati posodobljeni učni načrt iz leta 2011 (Državni izpitni center, 2016, str. 340). Do leta 2005 je veljal učni načrt za 7., 8. in 9. razred devetletne OŠ. V šolskem letu 2006/2007 pa je bil tudi 6. razred že delno vključen v NPZ (Kunaver, 2011, str. 67). Pristojnost predmetne komisije je tudi odločitev, kakšen bo način opravljanja zaključnega preizkusa. Komisija za zgodovino se je odločila, da bo to samo pisno preverjanje znanja učencev. Za ta način so se odločili, ker je najbolj objektivni in ker se vse, kar želimo pri zgodovini preveriti, da oceniti s pisnim preverjanjem. S tem je komisija tudi prilagodila naloge preizkusa, ki temeljijo na poznavanju in analizi zemljevidov, razumevanju raznih zgodovinskih virov in uporabi slikovnega gradiva (Balkovec, 2001, str. 44).

ANALIZE NPZ-JA OD ŠOLSKEGA LETA 2001/2002 DO 2004/2005

Preizkusa iz zgodovine se je v šolskem letu 2001/2002 udeležilo 93 od vseh 797 učencev (11,7 %), ki so opravljali NPZ v 9. razredu. Od tega je bilo 38 učenek in 55 učencev. V naknadnem junijskem roku, ki je bil prav tako izveden, se je preizkusa udeležilo 21 učencev. Izrednega roka ni bilo. Povprečje točk, ki so ga dosegli učenci na rednem roku, je bilo 17 oz. 58,62 %. Minimalno število točk, ki so jih dosegli, je bilo 6,09 točk ali 21 %. Največje število točk pa je bilo 24,94 ali 86 %. Povprečje točk na naknadnem roku je bilo višje, kar 20,4 točk ali 70,34 %. Minimalno število točk, ki so jih dosegli učenci na naknadnem roku, je bilo 13 točk, kar je 45 %. Najvišje število doseženih točk je bilo 26,97 točk ali 93 % (Državni izpitni center, 2002, str. 63, 88).

Glede doseženih ocen na preizkusu je bilo najmanj, samo 2 %, vseh rešenih preverjanj opravljenih z nezadostno oceno, to sta dva učenca od 93. 14 % ali 13 učencev je preverjanje opravilo z zadostno oceno, 16 % ali 14 učencev ga je opravilo z dobro oceno, 33 % ali 31 učencev s prav dobro oceno in 35 % ali 33 učencev z odlično oceno. Na podlagi tega lahko sklepamo, da so se učenci v šolskem letu 2001/2002 na nacionalnem preverjanju pri predmetu zgodovina odrezali zelo dobro. Verjetno je

to posledica tega, da je bilo za odlično oceno dovolj več kot 72 % vseh točk (Državni izpitni center, 2002, str. 63).

Predmetna komisija (PK)¹ je pri prvem preizkusu v šolskem letu 2001/2002 ugotovila, da je bil izbor vsebin pravilen, s tem pa tudi število zastavljenih vprašanj v samem preizkusu. To so ugotovili na podlagi rezultatov pisnega dela NPZ iz zgodovine in mnenj 14 anketiranih učiteljev. Učenci so vprašanja večinoma dobro razumeli, saj so bili odkloni med rezultati učencev sprejemljivi, besedilni viri so jim bili dovolj znani in zanimivi. Nekaj težav so imeli s samim razumevanjem pri analizi besedila. Prav tako so bila dobro zastavljena tudi navodila za ocenjevanje, ki so dopuščala delne točke za odgovor. Moderacijo navodil so opravili samo člani PK dan pred zunanjim ocenjevanjem. Moderacijo je vodil predsednik PK, upoštevali pa so vse strokovno sprejemljive odgovore učencev (Državni izpitni center, 2002, str. 48, 81).

V šolskem letu 2002/2003 se je zgodovine udeležilo 98 učencev od 1114 (8,7 %), ki so opravljali NPZ v 9. razredu. Od tega je bilo 55 učencev in 43 učenk. Naknadnega roka se je od teh udeležilo 38 učencev, ki so popravljali ali izboljševali svoje dosežke pri zgodovini. Od 29 točk je bilo možno doseči po 8 točk iz učnih vsebin 7. razreda, 9 točk iz vsebin 8. razreda in 12 točk iz vsebin 9. razreda. Povprečje točk pri rednem roku je bilo 20,3 točk ali 69,9 %, pri naknadnem pa 19,7 točk ali 68,1 %. Minimalno število doseženih točk na rednem roku je bilo 6,96 ali 24 %, kar je dosegel en učenec, najvišje število doseženih točk pa 28,13 ali 97 %. To sta dosegla dva učenca. Na naknadnem roku se je minimalno število doseženih točk gibalo okrog 13 točk ali 45 %, najvišje število točk pa je bilo 27 točk ali 93 %, oboje je dosegel po en učenec. Povprečje se je gibalo pri 70-odstotni uspešnosti učencev, tako na rednem kot naknadnem roku, kar je bilo dosti višje od prejšnjega leta. Učenci so v prvem preverjanju dobili prvi vpogled v take preizkuse, zato so drugo leto takšnih preizkusov vedeli, kaj pričakovati, kar je eden od razlogov, da je bil ta preizkus uspešnejši od prejšnjega. V šolskem letu 2002/2003 se je kljub dvigu povprečja za pozitivno oceno tudi izboljšalo maksimalno število doseženih točk, kar je dvignilo povprečje (Državni izpitni center, 2003, str. 45, 73–74, 80).

Tudi v šolskem letu 2002/2003 so učenci pri zgodovini dosegli vse ocene. Pri tem sta dva učenca (2 %), en učenec in ena učenka, dobila negativno oceno. 9 učencev oz. 9 % je doseglo zadostno oceno, 30 učencev ali 31 % od vseh je doseglo dobro oceno, 41 učencev ali 42 % je doseglo prav dobro oceno, kar je največ od vseh ocen, in 16 učencev ali 16 % je doseglo odlično oceno. Leta 2002/2003 je bil na NPZ-ju dosežen dober rezultat, saj je več kot polovica vseh učencev, natančneje 58 %, dosegla prav dober ali odličen rezultat (Državni izpitni center, 2003, str. 45).

NPZ-ja se je v šolskem letu 2003/2004 udeležilo 100 učencev (8 %) od skupno 1254-ih, ki so opravljali NPZ v 9. razredu. Vsega skupaj je bilo 52 učencev in 48 učenk. Potekal je redni in naknadni rok, prav tako pa tudi tega leta ni bilo izrednega roka. Rednega roka se je udeležilo 98 učencev, naknadnega pa 33. Povprečje točk je bilo pri rednem roku 17,8 oz. 61,4 %, pri naknadnem roku pa 23,1 točk oz. 79,5 %, kar je že na prvi pogled velik odstotek. Na rednem roku je bilo minimalno število točk, ki so ga učenci dosegli, 4,06 točke ali 14 %, najvišje število točk pa je bilo 29 točk oz. 100 % rešen preizkus. Prav tako je bilo tudi na naknadnem roku, kjer je bilo najvišje število točk 29, torej vse možne točke, minimalno število točk pa 0, ki jih je dosegel en učenec (Državni izpitni center, 2004, str. 48, 83). Po teh rezultatih lahko sklepamo, da so

¹ Člani predmetne komisije: dr. Bojan Balkovec, mag. Pavla Karba, Cirila Trampuš, Marjana Barbič, Božidar Mrevlje, Jožica Sovič, Gabrijela Škraba.

bile v splošnem ocene preizkusa zelo visoke, saj so bila povprečja doseženih točk pri rednem roku krepko čez polovico, pri naknadnem roku pa tudi čez 75 % doseženih točk. Pozitivno presenečenje je 100 % doseženih točk, in to na obeh preizkusih.

Glede ocen nam najprej pade v oči, da je kar 5 učencev ali 5 % od 100 doseglo negativno oceno. Z zadostno oceno jih je opravilo 11 ali 11 %, dobro oceno je dobilo 15 učencev ali 15 % od vseh. Največ učencev je na preizkusu dobilo prav dobro oceno, in to kar 37 učencev ali 37 %, in malo manj, 32 učencev ali 32 %, jih je preizkus opravilo z odliko, kar je tudi zelo dobro (Državni izpitni center, 2004, str. 48). Iz rezultatov vidimo, da učenci iz leta v leto bolj usvajajo funkcionalno znanje, so se pa to leto slabše odrezali prav zaradi spušenega kriterija.

V šolskem letu 2004/2005 se je preizkusa iz zgodovine udeležilo 246 učencev (13,7 %) od skupaj 1796 učencev, ki so opravljali NPZ v 9. razredu, kar je največ do takrat. To leto je bil zadnjič t. i. preizkus znanja izbirnega predmeta, kasneje je bil obvezen. Na rednem roku je bilo 241 učencev in še 59 na naknadnem preizkusu. Od tega je bilo skupno 124 učencev in 122 učenk. Iz snovi 7. razreda je lahko učenec dosegel 8 točk, iz snovi 8. razreda 9 točk in iz snovi 9. razreda 12 točk. Tudi v tem letu so bile naloge točkovane z 1-3 točke in učenci so lahko dosegli točke tudi za posamezno taksonomsko stopnjo oz. podvprašanje. Povprečje točk rednega roka je bilo 20,2 oz. 69,6 %, na naknadnem roku pa je bilo povprečje presenetljivo nižje, samo 18,9 točk oz. 65,1 %. Minimalno število točk, ki je bilo doseženo na obeh rokih, je bilo 5 točk ali 17 %. Najvišje število doseženih točk pa je bilo prav tako na obeh rokih 28 ali 97 % (Državni izpitni center, 2005a, str. 47, 104, 115). Povprečje doseženih točk se je ponovno dvignilo na 70 %, kar je verjetno posledica ustaljenega kriterija ocenjevanja.

Glede ocen na obeh rokih je bilo skupaj v tem šolskem letu ponovno kar nekaj učencev negativno ocenjenih. Negativno oceno je skupaj doseglo kar 10 učencev ali 4 % vseh. Zadostno oceno je dobilo 21 učencev ali 9 %, dobro je bilo ocenjenih 43 ali 17 %, najbolje so se učenci odrezali pri doseganju prav dobre ocene, to je dobilo 96 učencev ali 39 %. Kar 76 učencev ali 31 % pa je preizkus zaključilo z odliko. Glede mej ocen lahko rečemo, da so kriteriji ostali enaki kot prejšnje šolsko leto, posledično se je zmanjšalo število negativnih ocen na rednem roku, pa tudi delež prav dobro in odlično opravljenih preizkusov je bil za 1 % višji v tem letu (56,4 %), saj je bilo za odlično oceno prav tako potrebnih 83 % vseh točk (Državni izpitni center, 2005a, str. 47, 104).

PRIMERJAVA ANALIZ NPZ-JA PRI PREDMETU ZGODOVINA OD LETA 2002 DO 2005

Od leta 2002 do 2005 so si učenci sami izbirali tretji predmet na preizkusu znanja ob koncu 3. obdobja osnovne šole. Torej so si učenci izbirali predmete, ki jih zanimajo, ki jih na določen način obvladajo ali jih želijo obvladati. Vsako leto smo pri zgodovini beležili vedno večje število udeležencev. Povprečno jih je vsako leto opravljalo preizkus iz zgodovine 10,5 %. Najmanj se je zanj odločilo šolskega leta 2003/2004, 7,9 % vseh učencev, leta 2004/2005 pa 13,5 % vseh učencev, kar kaže na veliko zainteresiranost za ta predmet. Zadnje leto se je število učencev drastično povečalo, kar je bil spodbuden rezultat za naprej. Učenci so dosegali tudi vedno boljše rezultate, kar pa ni nič presenetljivega, saj je tudi predmetna komisija iz leta v leto imela več

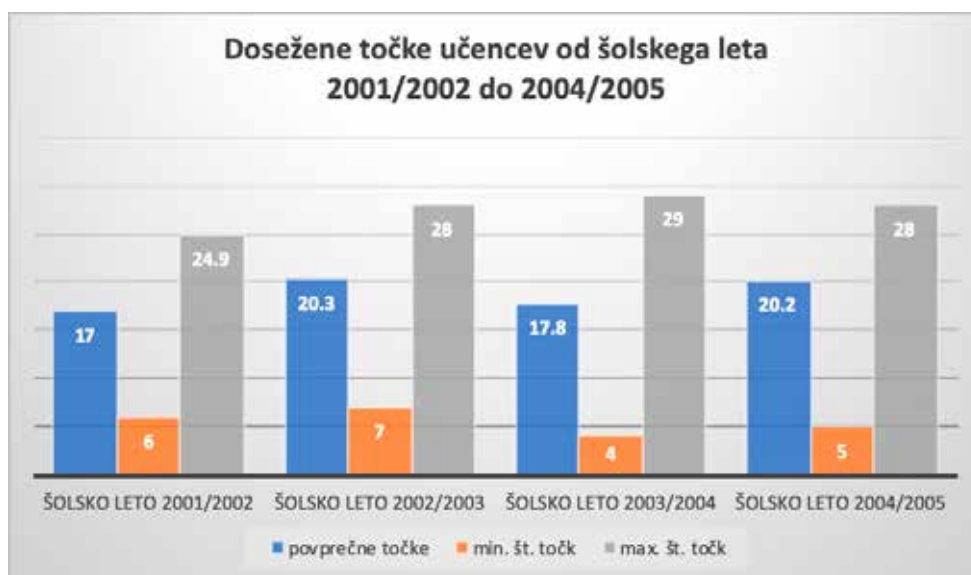
Graf 1: Število učencev in učenk na rednem roku od šolskega leta 2001/2002 do 2004/2005

izkušenj s takšnim preizkusom in se trudila zgodovino približati osnovnošolcem (Državni izpitni center, 2005a, str. 105).

Učenci so bili na rednem roku najuspešnejši drugo in zadnje leto, saj so v povprečju dosegli več kot 20 točk. Najslabši rezultati so bili prvo leto preizkusa; povprečno in maksimalno število doseženih točk je bilo najnižje, kar pa je popolnoma razumljivo, saj so takšni preizkusi potekali prvič in niti PK niti učitelji in sploh ne učenci še niso imeli dovolj izkušenj. Eden izmed temeljnih razlogov pa je tudi, da je bil prvo leto preizkus prezahteven. Na naknadnem roku so se učenci vsako izmed štirih let odrezali bolje kot na rednem roku, v povprečju so bili najboljši v šolskem letu 2003/2004, ko so dosegli več kot 23 točk. Najslabše povprečje je bilo zadnje leto, ko je padlo kar pod 19 točk. V šolskem letu 2003/2004 pa je bilo tudi najnižje doseženo število minimalnih točk; na rednem samo 4, na naknadnem pa je en učenec oddal prazno polo, zato so minimalne točke padle na 0. Zanimiva je še informacija, da so bile v šolskem letu 2003/2004 na rednem in naknadnem roku dosežene vse možne točke (Karba, 2006, str. 66).

Graf 2: Dosežene povprečne, minimalne in maksimalne točke učencev in učenk na rednem roku od šolskega leta 2001/2002 do 2004/2005

V šolskih letih 2003/2004 in 2004/2005 so bili kriteriji glede ocen skoraj enaki. Prejšnji dve leti so bili zelo spremenljivi, saj je bilo v šolskem letu 2001/2002 za odlično oceno potrebnih 72 %, samo leto kasneje pa so kriterij poostrili, saj je bilo 71 % potrebnih za prav dobro oceno in kar 86 % za odlično. Od leta 2003/2004 je bilo potrebnih 64 % za prav dobro oceno. Za odlično oceno so za eno točko spustili kriterij, saj je bilo zahtevanih 83 %. Tudi pogoj za opravljen preizkus se je spreminjal od prvega leta preizkusa. Najprej je bilo potrebnih 25 % vseh točk za opravljen preizkus, a že v šolskem letu 2002/2003 se je ta pogoj spremenil na 41 % in zadnji dve leti ostal na 31 % vseh točk. Meje med ocenami so se tako ustalile, kar pa vodi k večji zanesljivosti, učinkovitosti in objektivnosti preizkusa (Karba, 2006, str. 67).

Omenim naj še tipe nalog, ki so imele najvišji in najnižji delež uspešnosti reševanja. Naloge z najvišjim odstotkom uspešnosti so bile naloge izbirnega tipa, se pravi naloge obkroževanja, kjer je šlo za razumevanje zgodovinskih dogodkov, naloge kratkih odgovorov glede na analizo grafa, npr. razumevanje tehničnih izumov in poznavanje mednarodnih organizacij, in še naloge povezovanja ter urejanja (slikovnih virov). Dobro rešena naloga obkroževanja se je nanašala na 20. stoletje in je učence spraševala, »kako imenujemo obdobje po drugi svetovni vojni«. Ena izmed najbolj rešenih nalog kratkih odgovorov se je nanašala na stari vek, učenci so morali iz zgodovinskega vira razbrati odgovore o dvojčkih Romulu in Remu. Zelo dobro je bila rešena še naloga povezovanja, ki se je navezovala na funkcije pomembnih slovenskih osebnosti oz. politikov (Karba, 2006, str. 68).

Najnižji odstotek uspešnosti je bil predvsem pri nalogah kratkih odgovorov, ki so se navezovala na naloge na osnovi branja zemljevidov, naloge, strukturirane po težavnosti, kjer je bilo potrebno vzročno-posledično razmišljanje, naloge glede poznavanja namena stavb ter naloge z razumevanjem pisnih virov. Poleg nalog kratkih odgovorov so bile še najslabše rešene naloge povezovanja in urejanja, kjer je šlo za razumevanje družbenih sprememb, praznikov. Najmanj uspešno rešena naloga kratkih odgovorov se je navezovala na zemljevid poti pomorščakov, ki so odkrivali nove dežele, učenci pa so morali ugotoviti njihova imena. Po mnenju učencev je bila težka naloga povezovanja o času Marije Terezije, kjer so morali povezati njene reforme s pravilno razlago, tretja težka naloga pa je bila glede demokratičnega režima, kjer so morali obkrožiti pravilno zaporedje treh vej oblasti (Karba, 2006, str. 68–69).

Zaključimo lahko, da so preizkusi do leta 2005 dosegli svoj namen, saj se jih je udeležilo vedno več učencev, ki so izkazovali kakovostno znanje zgodovine. Rezultati so bili iz leta v leto boljši. Zelo dobri rezultati so bili že prvo leto, saj je 68 % kandidatov doseglo prav dobro ali odlično oceno, zadnje leto pa je bilo teh skupaj že 70 %. Pri tem pa moramo upoštevati, da se je kriterij ocenjevanja do zadnjega leta zelo poostril, zato je bil ta dosežek učencev zelo dober. V vseh letih preizkusa je bilo samo šest ugovorov na oceno, kar potrjuje, da se je PK iz leta v leto naučila vedno več stvari o preizkusu in videla, kako mora delati, da bodo šle stvari v pravo smer. Vse to pa je bil tudi rezultat dobre strokovne pripravljenosti in dobrega sodelovanja predmetne komisije, učiteljev, ocenjevalcev, učencev in Republiškega izpitnega centra (RIC), da jim je uspelo sestaviti teste, s katerimi so lahko učenci izkazovali tovrstno znanje (Karba, 2006, str. 67, 69).

ANALIZE OD ŠOLSKEGA LETA 2006/2007 DO 2015/2016

V šolskem letu 2006/2007 je na rednem roku opravljalo preverjanje 4325 učencev, na naknadnem pa 37. Povprečno število točk na rednem roku je bilo 27,4 ali 54,8 %, kar je malo čez polovico. Na naknadnem roku pa je bilo povprečje dosti manjše, samo 21,8 točke oz. 43,6 %. Maksimalno število točk je na rednem roku dosegel samo en učenec, kar je 0,02 %. 45 učencev ali 1,4 % pa je doseglo več kot 90 % vseh točk. Na naknadnem roku ni nihče dosegel vseh točk. Ne glede na ta rezultat pa je bilo na rednem roku dosti več takšnih, ki so dosegli rezultat, ki je bil pod pričakovanji. 38 učencev ali 0,9 % je doseglo manj kot 5 točk ali 10 % od možnih točk. 440 učencev ali 10,2 % je doseglo manj kot 15 točk ali 30 % možnih točk. Število učencev, ki so dosegli nad 90 %, je bilo pod pričakovanji PK,² saj se je z deležem učencev, ki so dosegli pod 15 točk ali pod 30 % vseh možnih točk, povprečje zelo znižalo in ni bilo takšno, kot so ga predvidevali s preizkusom, ki preverja znanje na vseh treh taksonomskih stopnjah. Na naknadnem roku je bil najvišji rezultat 92 % točk enega učenca. Na tem roku so bili rezultati dosti slabši, saj je bil velik delež takšnih, ki so dosegli manj kot 10 točk ali 20 % točk (Državni izpitni center, 2007, str. 166, 178).

Ugotovimo, da bi lahko učenec pri preizkusu dosegel minimalno 15 točk ali 30 % že s tem, ko bi pravilno rešil naloge, ki so preverjale osnovno znanje, znanje prve taksonomske ravni, se pravi nalog poznavanja osnovnih pojmov in dejstev. Po ugotovitvi komisije bi lahko učenec v preizkusu dosegel 13 točk že s pravilno rešenimi »lahkimi nalogami«, kot so jih sami poimenovali. Verjetno je bil v ozadju neuspešnosti problem nepravilnega pristopa k reševanju preizkusa in ne neznanje. Takšen preizkus je bil eden izmed prvih in učenci so se morali navaditi, da bo takšno preverjanje postalo stalno (Državni izpitni center, 2007, str. 166, 178).

Predmetna komisija je bila mnenja, da učitelji poučujejo v skladu s sodobnim poukom zgodovine. Učenci so dosegli dobre rezultate pri nalogah razumevanja, učitelje pa so pozvali, da morajo nameniti večji poudarek utrjevanju poznavanja zgodovinskih dejstev in dogodkov. Več časa je treba nameniti delu z zemljevidi, tabelami in učence pozvati k natančnemu pisnemu izražanju. Glede tem politične zgodovine, ki so stalno slabše rešljive, je komisija predlagala, da se obravnavajo na pregleden in ne preveč zahteven način, saj jih bodo tako učenci lažje razumeli. Pomembno se jim zdi kritično analizirati pozitivne in negativne stvari, s tem bodo učenci pridobili kritično razmišljanje. Če bo prišlo do takšnih zaključkov, bo pouk zgodovine postal kakovostnejši (Državni izpitni center, 2007, str. 179).

Preizkus znanja iz zgodovine je v šolskem letu 2007/2008 opravljalo 4450 učencev in učenk. Povprečno število točk je bilo 24,38 ali 48,76 % od vseh možnih točk na preizkusu. Vseh možnih točk (50) ni dosegel nihče, je pa en učenec dosegel 49 točk ali 98 %, 45 točk ali 90 % in več je doseglo 28 učencev, kar je 0,63 % od vseh. Več kot 40 točk ali 80 % je doseglo 189 učencev, kar je 4,2 %. Glede najnižjih točk pa so bili rezultati takšni: en učenec ali 0,02 % ni dosegel nobene točke, 40 učencev ali 0,9 % je doseglo 4 točke (8 %) ali manj, 162 učencev ali 3,6 % pa je doseglo 9 točk oz. 18 % ali manj. Prav tako kot leto poprej je struktura preverjanja ostala ista in tudi tedaj so lahko učenci že s pravilno rešenimi nalogami prve taksonomske stopnje, ki so preverjale minimalne standarde, dosegli od 8 do 15 točk oz. od 16 % do 30 %. Vendar je kar 658 učencev (14,8 %) doseglo samo 15 točk ali manj, kar je za 4,6 %

² Člani PK: dr. Dragan Potočnik, Marjan Rode, Janez Globočnik, Silvia Hardi, David Runco, Elissa Tawitian, Vilma Brodnik, Deborah Rogoznica.

več kot prejšnje leto. Ti nižji rezultati so verjetno posledica tega, da PK³ v ta preizkus ni vključila nalog, kjer so lahko učenci samo iz vira prepisali odgovor in tako samo izkazali bralno razumevanje, pa tudi povprečje odstotnih točk je bilo to leto nekoliko nižje, kar pomeni, da je bil preizkus malo bolj zahteven kot prejšnji. Vendar pa je komisija vseeno menila, da je bilo povprečno število točk za tak preizkus prenizko (Državni izpitni center, 2008, str. 200–201).

Struktura preverjanja je tudi v šolskem letu 2007/2008 ostala ista. Predmetna komisija je samo več nalog posvetila poznavanju dejstev, manj pa je bilo nalog, kjer so lahko učenci preprosto iz vira izpisali odgovor. Iz preverjanja je vidnih nekaj slabših področij učencev, kot je npr. abstraktno mišljenje, slabše rešljive pa so tudi naloge s politično in gospodarsko vsebino. PK je bila prepričana, da če bi pri pouku učitelji bolj poudarjali in utrjevali te teme, bi bile tudi te naloge rešene uspešneje. Problem nastane tudi pri primerjavi dveh obdobj ali dogodkov in pri razmišljanju z več zornih kotov. Zelo uspešne so naloge, ki učence sprašujejo po vsakdanjih temah, in naloge z besedili. Pouk je očitno naravnan bolj ali manj na delo z besedili, teme iz vsakdanjega življenja pa so učencem bližje (Državni izpitni center, 2008, str. 214–215).

Preizkus znanja iz zgodovine je v šolskem letu 2009/2010 opravljalo 4698 učencev. V povprečju so dosegli 23,24 točke oz. 46,48 %. Vseh možnih točk ni dosegel noben učenec, en je dosegel 48 točk (96 %), 24 učencev (0,51 %) je doseglo nad 45 točk oz. 90 %, 179 učencev (3,81 %) je doseglo več kot 40 točk oz. 80 %. Najnižje število točk je doseglo 7 učencev (0,14 %), to je bila 1 točka oz. 2 %. Manj kot 5 točk oz. 10 % vseh pa je doseglo 56 učencev (1,19 %). 311 učencev (6,6 %) je doseglo manj kot 10 točk oz. 20 % (Državni izpitni center, 2010, str. 190).

Strukturo preizkusa PK⁴ glede na prejšnji dve leti ni spremenila, kljub temu pa so učenci dosegli nižje rezultate. Več je bilo takšnih, ki so dosegli minimalen rezultat (do 10 % točk), kar je zelo podrlo povprečni rezultat. Dosti več je bilo tudi takšnih, ki so dosegli rezultat pod 30 % vseh točk. Za razliko od prejšnjih preverjanj pa v tem šolskem letu ni bilo učenca, ki ne bi dosegel niti ene točke, vendar pa ni bilo tudi takšnega, ki bi dosegel vse. Je pa bilo to leto več učencev, ki so dosegli rezultat na preverjanju med 70 in 80 % točkami. Povprečje odstotnih točk je bilo nekoliko nižje kot prejšnji leti. To pomeni, da je bil preizkus zahtevnejši, kar lahko pripišemo samemu izboru ciljev nalog, pa tudi virom, ki so učencem pomagali pri reševanju nalog (Državni izpitni center, 2010, str. 191).

V šolskem letu 2009/2010 se je znanje učencev na določenih področjih izboljšalo v primerjavi z letom 2007/2008, a še vedno so šibke teme, ki so glede na obravnavo časovno bolj oddaljene od drugih. Pri učencih se opaža površno branje navodil nalog in razumevanje zemljevidov, prav tako pa je tudi to leto slabo poznavanje dogodkov okoli leta 1848 in na splošno razumevanje političnih tem, ne glede na obdobje. Pri reševanju prve taksonomske stopnje so učenci to šolsko leto izkazali nekoliko boljše znanje, v povprečju pa so bila vprašanja višjih miselnih procesov dobro rešena, tako da je rešljivost na vseh treh zahtevnostnih ravneh vedno bolj uravnotežena (Državni izpitni center, 2010, str. 203).

Preizkus znanja iz zgodovine je v šolskem letu 2012/2013 pisalo 4431 učencev. V povprečju so dosegli 23,97 točke oz. 47,95 %. Vseh možnih točk ni dosegel nihče, je pa en učenec dosegel 49 točk (98 %), 14 učencev oz. 0,31 % je doseglo več kot 45 točk ali 90 % vseh možnih točk. 134 učencev (3,02 %) pa je doseglo nad 40 točk oz.

³ Člani komisije: dr. Dragan Potočnik, Marjan Rode, Janez Globočnik, Silvia Hardi, David Runco, Elissa Tawitian, Vojko Kunaver.

⁴ Člani komisije: dr. Dragan Potočnik, Marjan Rode, Vojko Kunaver, David Runco, Tatjana Sabo, Elissa Tawitian.

80 %. Najnižje možno število točk je bilo 0, ki sta ga dosegla dva učenca (0,05 %). 167 učencev (3,77 %) je doseglo manj kot 10 točk ali 20 % vseh možnih točk in 26 učencev (0,59 %) je doseglo manj kot 5 točk ali 10 % vseh možnih točk. Struktura preizkusa se glede na prejšnja leta ni spreminjala, kljub temu pa so se v povprečju to leto učenci bolj izkazali, čeprav sta dva učenca dosegla število možnih točk 0. Je pa bil nižji delež učencev, ki so dosegli pod 10 točk ali 20 % vseh možnih točk. Okrepil se je tudi delež učencev, ki so dosegli med 70 in 81 % vseh točk. Sklepamo lahko, da je bilo preverjanje podobno zahtevno kot prejšnje leto (Državni izpitni center, 2013, str. 397).

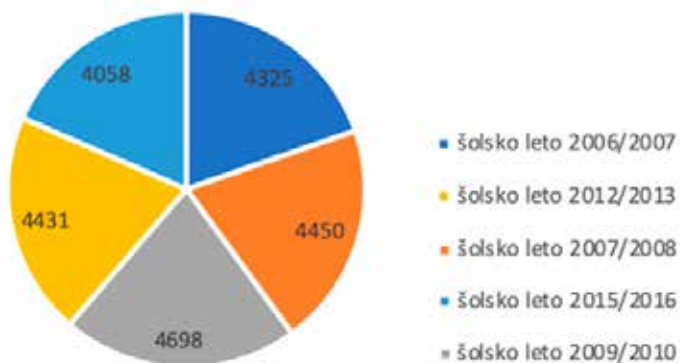
Dosežki učencev so tudi to leto podobni vsem prejšnjim, predvsem kar se tiče znanja temeljnih zgodovinskih pojmov in kadar je potrebno odgovor na vprašanje zapisati samostojno z lastnimi miselnimi procesi. Izboljšalo se je znanje časovne orientacije, uspešni so tudi pri nalogah, kjer gre za medpredmetno povezovanje, pa tudi pri analizi in vrednotenju nekih dogodkov s sedanostjo/preteklostjo. Slabše je poznavanje slovenske zgodovine iz 19. in 20. stoletja. To znanje je pomanjkljivo in manj razumljivo. PK še vedno ugotavlja, da bi v šolah moral biti večji poudarek na poznavanju temeljnih zgodovinskih dogodkov in pojmov. Sicer je pouk v osnovni šoli ob vseh navedenih ugotovitvah zadovoljiv (Državni izpitni center, 2013, str. 428).

Preverjanje znanja je v šolskem letu 2015/2016 pisalo 4058 učencev. V povprečju so dosegli 25,5 točke ali 51 %, kar je najvišji rezultat do sedaj. Vseh možnih točk ni zbral nihče, je pa 5 učencev doseglo 47 točk ali 94 %, 18 učencev ali 0,44 % od vseh je doseglo 45 točk, kar je 90 % ali več. 167 učencev ali 4,12 % je doseglo 40 točk oz. 80 % ali več. Najnižje število točk, 0 točk, sta zbrala 2 učenca oz. 0,05 % od vseh. 34 učencev (0,84 %) je doseglo 5 točk (10 % ali manj) in 157 učencev ali 3,87 % od vseh je doseglo 10 točk (20 % ali manj). PK⁵ tudi to leto strukturo preizkusa ni spremenila, spremenili pa so izbor učnih ciljev. Vključili so le učne cilje obveznih vsebin učnega načrta. Učenci so v tem letu dosegli v povprečju boljše rezultate kot v prejšnjih letih. Delež učencev, ki so dosegli pod 10 točk od vseh možnih točk, je enak ali minimalno povečan. Ponovno imamo dva učenca, ki sta dosegla nič točk. Nekoliko pa se je okrepil delež tistih učencev, ki so na preverjanju dosegli med 70 in 81 % vseh točk. Če pogledamo povprečje točk (51 %), vidimo, da je bil letošnji preizkus malce manj zahteven, kar lahko pripišemo izboru ciljev, ki so jih preverjale naloge, in izboru izhodiščnih virov v preizkusu (Državni izpitni center, 2016, str. 341).

Kot v preteklih letih je bilo tudi to leto slabše temeljno zgodovinsko znanje učencev, še zlasti kadar je šlo za politične teme ali pa so morali odgovor zapisati samostojno brez pomoči vira. Pomanjkljivo je znanje slovenske zgodovine od 19. stoletja naprej in hladne vojne. Učenci so dobro reševali naloge, kjer je bilo delo z letnicami, naloge iz starega veka, vsakdanje življenje srednjega veka, pokristjanjevanje, dobro pa je tudi znanje druge svetovne vojne in povelje Jugoslavije. Pri nekaterih nalogah je na boljšo uspešnost bolj vplivala taksonomska stopnja ter jasno dodatno gradivo kot pa sama vsebina naloge. Analiza in primerjava s sedanostjo jim ne povzročata večjih težav. Še vedno je problem poznavanje zgodovinskih dogodkov in pojmov, ki mora biti bolj prisotno v šolah. Prav tako pa tudi delo z zemljevidi, slikovnim gradivom. Sprememba učnega načrta ni vplivala na uspešnost reševanja nalog, ki se tičejo 20. stoletja. Vpliv na večjo uspešnost ima tip naloge in iztočnica ob nalogi (Državni izpitni center, 2016, str. 352, 355–356).

⁵ Člani komisije: dr. Dragan Potočnik, Elissa Tawitian, Pia Ernestini, Silvia Hardi, Vojko Kunaver, Marjan Rode.

Število udeležениh učencev na rednem roku

Graf 3: Število učencev in učenk na rednem roku od šolskega leta 2006/2007 do 2015/2016

Povprečje točk učencev

Graf 4: Dosežene povprečne točke učencev in učenk na rednem roku od šolskega leta 2006/2007 do 2015/2016

PRIMERJAVA ANALIZ NACIONALNEGA PREVERJANJA ZNANJA PO SPREJETJU NOVEGA OSNOVNOŠOLSKEGA ZAKONA LETA 2006

V šolskem letu 2006/2007 je prišlo do sprememb glede tretjega predmeta. Namesto enega tretjega predmeta, kot je bilo v šolskem letu 2005/2006, je minister za šolstvo in šport določil štiri predmete: fiziko, kemijo, zgodovino in tuji jezik (nemščino ali angleščino), ki so bili v državi preverjani v enakem razmerju, učenci pa so na šolah opravljali preverjanje iz enega predmeta (Državni izpitni center, 2007, str. 7).

Namen in prednost takšnega novega načina preverjanja je v tem, da se vsako leto dobi več koristnih informacij o vedno večjem številu predmetov. Za posamezne šole in učence se v šolskem letu 2006/2007 ni nič spremenilo, saj je na vsaki šoli ostal en

dodaten (tretji) predmet, samo na celotni populaciji so bili preverjeni štirje. Nabor šol za vrednotenje posameznega predmeta je potekal po načelih slučajnostnega razvrščanja šol v skupine, t. i. vzorčenje šol za posamezen predmet. Vzorčenje je potekalo po slovenskih regijah, tako da je bil vsak predmet enako zastopan v vsaki regiji (Državni izpitni center, 2007, str. 10, 28).

Po spremembi Pravilnika o NPZ so bili na preverjanjih uvedeni kvalitativni opisi znanj izbranih območij lestvice dosežkov na nacionalnem preverjanju. Grafične predstavitve dosežkov so izdelali tako, da so dosežke vseh učencev na preverjanju razvrstili od najnižjega do najvišjega, z višino stolpca pa so prikazali število učencev z določenim dosežkom. Na vsaki grafični predstavitvi dosežkov so še označena območja znanj učencev; v vsakem območju je 10 % vseh učencev. Poznamo zeleno, rumeno, rdeče in modro območje. Zeleno območje označuje skupne dosežke učencev pod spodnjo četrtino dosežkov glede na preostale dosežke, njihovi dosežki pa so višji od spodnjih 20 % in nižji od 70 % preostalih dosežkov. V rumenem območju so skupni dosežki učencev, ki so med polovicama dosežkov, njihovi rezultati pa so višji od spodnjih 45 % in nižji od preostalih 45 % dosežkov. V rdečem območju so skupni dosežki učencev, katerih rezultati določajo mejo zgornje četrtine dosežkov, njihovi dosežki so višji od spodnjih 70 % in nižji od 20 % preostalih dosežkov. Modro območje pa označuje učence, katerih skupni rezultati so v zgornji desetini dosežkov, njihovi dosežki pa so višji od 90 % preostalih dosežkov. Za vsako območje so bile določene naloge, ki so jih učenci uspešno reševali – uspešnost je morala biti nad 65 %, da je bila naloga imenovana za uspešno v danem območju (Državni izpitni center, 2007, str. 47–48).

PK je skozi vsa leta dajala poudarek na poznavanju ključnih zgodovinskih dejstev, dogodkov in temeljnih pojmov, predvsem od leta 2008 naprej. Z letom 2009/2010 se je znanje učencev na določenih področjih začelo nekoliko izboljševati, saj so učenci pokazali napredek. Dosežki nalog s pomočjo slik, zemljevidov in karikatur so bili boljši kot leta 2008. Rešljivost vprašanj na vseh treh taksonomskih stopnjah je začela postajati uravnotežena, čeprav so bile naloge tretje stopnje pričakovano težje. So pa se naloge, ki preverjajo višje miselne procese po dosežkih, približale uspešnosti reševanja prve in druge taksonomske stopnje. Učencem so predstavljale težave zahteve po sintezi, analizi in vživljanju. Učenci so izboljšali reševanje nalog na 2. taksonomski stopnji, saj so bolje izkazali razumevanje besedil, slik, podatkov v preglednici in sporočila karikatur. Še vedno pa so bili učenci uspešnejši pri podajanju kratkih odgovorov kot pri zapisu daljših odgovorov (Državni izpitni center, 2010, str. 200, 203).

V šolskih letih 2012/2013 in 2015/2016 se je izboljšalo znanje časovne orientacije in primerjave dogodkov s sedanjostjo. Dobro rešljive so bile naloge medpredmetnega povezovanja, vprašanja z letnicami in analize dogodkov. Vprašanja iz vsakdanje in kulturne zgodovine so v preizkusih dobro rešljiva in učencem niso delala posebnih težav, nasprotno se je skozi vsako preverjanje dogajalo s političnimi temami, ki so bile stalno slabše rešljive in so veljale za težja vprašanja. To so bile predvsem teme iz 19. in 20. stoletja. Razlog za to je, da te teme učencem niso tako blizu, so težje, zato je zelo pomembno, da jih učitelji med poukom obravnavajo na primeren, pregleden in ne preveč zahteven način ter dajo tem temam večji poudarek. Izboljšalo se je znanje obdobja prve svetovne vojne, poznavanje poveljne zgodovine pa se ni spremenilo. Učenci pa niso preveč izboljšali temeljnega znanja zgodovine (temeljnih zgodovinskih pojmov in procesov), zlasti kadar je bilo odgovor treba zapisati samostojno, brez vira (Državni izpitni center, 2013, str. 428).

Tudi v šolskem letu 2015/2016 je PK ugotavljala, da je bilo nekaj nalog 1. taksonomske stopnje slabše rešljivih kot naloge 2. taksonomske stopnje. To si razlagamo kot slabše poznavanje zgodovinskih dejstev ter na drugi strani slabo obvladovanje branja pisnih virov (Potočnik, 2017, str. 837–850).

Vprašanja 3. stopnje so bila najzahtevnejša in temu primerna je bila vedno tudi rešljivost. Manj uspešni so tako učenci pri primerjanju npr. dveh obdobj, slogov in abstraktnem razmišljanju (Državni izpitni center, 2016, str. 351–356). Zelo pomembno je, da učitelji spremenijo način dela in se bolj posvetijo težjim in manj zanimivim temam. Seveda pa je treba znanje graditi iz temeljnih pojmov in zgodovinskih dejstev, iz katerih lahko nato učenci gradijo svoje poznavanje zgodovine.

Pri pouku bi naj učitelji več časa namenili delu z zemljevidom in drugimi iztočnicami, saj so učenci izkazali slabše znanje pri nalogah brez vira. Delo z besedili je po mnenju PK zelo dobro obravnavano, saj se učenci dobro znajdejo v besedilu in si z njim znajo pomagati. Delo na podlagi razumevanja zemljevida in slikovnega gradiva pa bi moralo biti še bolj intenzivno. Učenci so se tudi na vsakem preizkusu slabše odrezali pri vprašanjih, ki so zahtevala zapis odgovora v več povedih. Pri tem vidimo, da imajo učenci težave s samostojnim razmišljanjem, izražanjem in utemeljevanjem odgovora. V šolskem letu 2015/2016 se je PK odločila za večji delež nalog obkroževanja, saj tako učenci lažje rešijo časovno odmaknjene teme, imena pomembnih posameznikov ali pa naloge, ki zahtevajo natančno branje dokumenta. Uspešnost reševanja takšnih nalog se je zato izboljšala (Državni izpitni center, 2016, str. 352, 255–256).

NPZ je v letu 2020 zaradi epidemije Covid-19 odpadel. V skladu s *Sklepom o preklicu tajnosti preizkusov znanja za nacionalno preverjanje znanja* v tiskani in elektronski obliki v šolskem letu 2019/20, ki ga je izdalo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, je Državni izpitni center v maju in juniju 2020 objavil in na šole poslal preizkuse znanja, namenjene za nacionalno preverjanje znanja 2020. Z objavo preizkusov v elektronski obliki in dostavo preizkusov v tiskani obliki se je učiteljem omogočilo, da preizkuse uporabijo po lastni presoji, npr. za utrjevanje znanja ali za preverjanje doseganja standardov znanja med rednim poukom in med šolanjem na daljavo.

SKLEP

Učenci so v preizkusih znanja reševali naloge na treh taksonomskih stopnjah. Do šolskega leta 2005/2006 so bile naloge razporejene drugače kot od vključno tega leta dalje (Kunaver, 2011, str. 66–67). Iz analiz smo ugotovili, da so bila vprašanja 2. taksonomske stopnje najboljše reševana, kar preseneča, saj bi naj bilo poznavanje temeljnih dejstev lažje. Učencem gredo dosti bolje razumevanje, uporaba in analiza znanja. Tako je predvsem zato, ker je zraven teh nalog določen vir (slika, besedilo ipd.), s pomočjo katerega lažje razumejo vprašanje in pridejo do rešitve. Poleg tega s pomočjo virov vse bolj delajo pri pouku zgodovine. Poznavanje zgodovinskih pojmov, dejstev in procesov pa učencem nasploh povzroča večje težave. Najslabše rešena vprašanja so bila s 3. taksonomske stopnje, ko morajo učenci samostojno razmišljati, analizirati, interpretirati in vrednotiti zgodovinske dogodke ter zapisati odgovor. To je bilo nekako tudi pričakovati, saj je največ vprašanj politične zgodovine

prav na 3. stopnji, ta vprašanja pa so učencem manj blizu, manj razumljiva in tudi v šolah se tem temam daje premajhen poudarek. To lahko sklepamo po tem, ker so vprašanja iz politične zgodovine na NPZ v povprečju med slabše rešenimi nalogami. Vprašanja na 3. stopnji pa prav tako po navadi zahtevajo daljši odgovor ali pa vsebujejo kombinacijo več virov skupaj, takšne naloge pa so kompleksnejše (Državni izpitni center, 2016, str. 353).

Tipi nalog v preizkusih so vključevali predvsem naloge obkroževanja, naloge kratkih odgovorov in zapis kratkega odgovora. Učencem so bile nekako vsako leto lažje naloge obkroževanja, ker je šlo za možnost izbire, odgovor pa je bil pogosto dan že v iztočnici ali pa so si lahko z njo pomagali. Dobro rešene naloge so bile tudi naloge kratkih odgovorov, ki pa jih je bilo po letu 2005 manj, saj se je spremenila taksonomska struktura nalog (Državni izpitni center, 2016, str. 354). Število nalog 1. taksonomske stopnje, znanje in poznavanje temeljnih zgodovinskih dejstev, dogodkov, pojavov, se je leta 2005 zmanjšalo s 50 % na 30 % vseh nalog, število nalog 2. taksonomske stopnje, razumevanje in uporaba zgodovinskih virov, je ostal enako, to je 35 %, število nalog 3. taksonomske stopnje, samostojno reševanje problemov, interpretacije in vrednotenje, pa se je z 20 % po letu 2005 povečalo na 35 % vseh zastopanih nalog na NPZ (Kunaver, 2011, str. 67). Najslabše so se učenci odrezali pri nalogah zapisa daljšega odgovora, saj so morali pravilen odgovor priklicati iz spomina, podati svoje razmišljanje in utemeljitev (Državni izpitni center, 2010, str. 203). Vendar je pri uspešnosti naloge šlo predvsem za to, kakšna iztočnica (vir) je bila dodana. Naloge z zemljevidi, grafi, preglednicami so bile načeloma slabše rešene kot tiste z besedili in slikami, zato ker so učencem vizualno takšni viri bolj razumljivi in so lahko odgovor razbrali neposredno iz dodane slike. Velike težave so prav tako imeli z analizami karikatur, zato je PK dala v vsak preizkus po samo eno nalogo s takim virom. Pomembno je bilo tudi v nalogi obravnavano obdobje oz. tema (Državni izpitni center, 2016, str. 354–355).

Od šolskega leta 2005/2006 so bile zajete vsebine od 6. do 9. razreda. Poudarek je bil na zgodovini 8. in 9. razreda, se pravi predvsem na obdobju novega veka in novejši zgodovini ter sodobne zgodovine, saj je bilo iz teh obdobji v preizkusu največ nalog (Kunaver, 2011, str. 67). Kot je bilo že povedano, pa so bile najslabše rešene politične teme, in teh je največ v 9. razredu. Sicer je ta snov učencem spominsko najbližja, vendar velja tudi za najtežjo. Pričakovali bi, da bodo učenci te teme reševali najboljše, vendar spominski priklic tukaj nima dosti opraviti s tem. Možnost, da so te teme slabše rešljive, pa je tudi ta, da je na koncu šolskega leta učiteljem zmanjkalo časa za obravnavo nekaterih tem 20. stoletja ali pa so jih obravnavali zelo na hitro. Pomembno je, da si učitelji razporedijo čas in sledijo učnemu načrtu, saj so tudi preizkusi narejeni po tej strukturi.

Vsakoletne analize preverjanja znanja zgodovine in primerjave med njimi nam kažejo, da NPZ v celoti uresničuje svoj namen: pridobiti dodatno informacijo o znanju učencev in ugotoviti raven znanja celotne populacije. Tudi temeljni cilji, kot sta izboljšanje kakovosti poučevanja in zagotavljanje kakovostnejšega znanja in zmožnosti pri učencih, kažejo na upravičen namen NPZ-ja. Tako tudi predstavlja pomembno informacijo o znanju učencev in doseganju standardov v učnem načrtu, informacijo o kakovosti dela in možnosti za izobraževanje učiteljev ter tudi pomembno informacijo o doseženem znanju ter predstavlja tudi podlago za sprejemanje odločitev o razvoju izobraževalnega sistema na nacionalni ravni.

Med ugotovitvami velja še poudariti, da se preverja splošno znanje, razumevanje besedil, sposobnost samostojnega dela. Naloge ne odstopajo od šolske prakse, preverjajo se razumevanje, uporaba in povezovanje pojmov. Raven zahtevnosti bralnega razumevanja ni prevelika. Naloge, ki sestavljajo preizkus, razvrščamo v tri taksonomske stopnje po Bloomovi taksonomiji, s poudarkom na nalogah 2. in 3. ravni. Večina nalog je vezanih na iztočnice v obliki besedil, zemljevidov, slik, skic, karikatur, grafov in tabel. Iztočnice so priloge, ki so priložene k preizkusu. Besedila so citati, vzeti iz primarnih in sekundarnih virov, ki obravnavajo problematiko, ki jo predvideva naloga. Besedila in slikovno gradivo so podnaslovljeni, s čimer učencu olajšamo razumevanje. Največ gradiva je povzetega po veljavnih slovenskih učbenikih in delovnih zvezkih za pouk zgodovine v osnovni šoli.

VIRI IN LITERATURA

- Balkovec, B. (2001). *Nacionalno preverjanje in ocenjevanje znanja v devetletni osnovni šoli*. Zgodovina v šoli, 10 (3), str. 44.
- Državni izpitni center (2002). *Nacionalni preizkusi znanja. Letno poročilo o izvedbi v šolskem letu 2001/2002*. Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/letno%20poro%C4%8Dilo%20npz%202002/2006070311481309/>.
- Državni izpitni center (2003). *Nacionalni preizkusi znanja. Letno poročilo o izvedbi v šolskem letu 2002/2003*. Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/letno%20poro%C4%8Dilo%20npz%202003/2006070311484193/>.
- Državni izpitni center (2004). *Nacionalni preizkusi znanja. Letno poročilo o izvedbi v šolskem letu 2003/2004*. Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/letno%20poro%C4%8Dilo%20npz%202004/2006070311490231/>.
- Državni izpitni center (2005a). *Nacionalni preizkusi znanja. Letno poročilo o izvedbi v šolskem letu 2004/2005*. Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/letno%20poro%C4%8Dilo%20npz%202005/2006070311492832/>.
- Državni izpitni center (2005b). *Izhodišča nacionalnega preverjanja znanja v osnovni šoli*. Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/izhodi%C5%A1%C4%8Da%20npz%20v%20o%C5%A1/2006070611531042/>.
- Državni izpitni center (2006). *Nacionalni preizkusi znanja. Letno poročilo o izvedbi v šolskem letu 2005/2006*. Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/letno%20poro%C4%8Dilo%20npz%202006/2006121512431727/>.
- Državni izpitni center (2007). *Nacionalni preizkus znanja. Letno poročilo o izvedbi v šolskem letu 2006/2007*. Pridobljeno s <http://www.ric.si/mma/letno%20poro%C4%8Dilo%20npz%202007/2008011610154336/>.
- Državni izpitni center (2008). *Nacionalni preizkusi znanja. Letno poročilo o izvedbi v šolskem letu 2007/2008*. Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/letno%20poro%C4%8Dilo%20npz%202008/2008121012223548/>.
- Državni izpitni center (2010). *Nacionalni preizkusi znanja. Letno poročilo o izvedbi v šolskem letu 2009/2010*. Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/letno%20poro%C4%8Dilo%20npz%202010/2010121609414054/>.
- Državni izpitni center (2013). *Nacionalni preizkusi znanja. Letno poročilo o izvedbi v šolskem letu 2012/2013*. Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/Letno%20porocilo%20NPZ%202013/2013101507274770/>.
- Državni izpitni center (2016). *Nacionalni preizkusi znanja. Letno poročilo o izvedbi v šolskem letu 2015/2016*. Pridobljeno s <https://www.ric.si/mma/Letno%20poro%20%20ilo%20NPZ%202016/2016122114351304/>.
- Kalin, J., Krek, J., Medveš, Z., Valenčič Zuljan, M. in Vogrinc, J. (2011). Preverjanje in ocenjevanje znanja v osnovni šoli in nacionalno preverjanje znanja. V: Krek, J. idr. (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, str. 155–169.

- Karba, P. (2006). Nacionalni preizkusi znanja (NPZ) iz zgodovine v 3. triletju devetletne osnovne šole od šolskega leta 2002 do 2005 – primerjava in interpretacija. *Zgodovina v šoli*, 15 (1-2), str. 65–69.
- Kovač Šebart, M. (2000). Ocenjevanje znanja – rešitev, ki bistveno določa filozofijo osnovne šole. V: Krek, J. idr. (2000). *Problemi ocenjevanja in devetletna osnovna šola*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 71–97.
- Kunaver, V. (2011). Nacionalno preverjanje znanja pri predmetu zgodovina. *Zgodovina v šoli*, 20 (1-2), str. 65–70.
- Masterl, S. (2015). *Nacionalno preverjanje znanja v osnovni šoli – NPZ*. Ljubljana: Državni izpitni center.
- Potočnik, D. (2017). Sodobne učne metode pri pouku zgodovine. *Annales, Series historia et sociologia*, 27 (4), str. 837–850.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli* (2001). Uradni list RS, št. 59/01.
- Zakon o osnovni šoli (uradno prečiščeno besedilo)* (2006). Uradni list RS, št. 81/06.
- Slavec Gornik, A. (2010). *Nacionalno preverjanje znanja učencev v Evropi: namen, organiziranje in uporaba rezultatov*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Vogrinc, J. in Kalin, J. (2011). *Sistemske vidike preverjanja in ocenjevanja znanja v osnovni šoli*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Žakelj, A. in Ivanuš - Grmek, M. (2010). *Povezanost rezultatov pri nacionalnem preverjanju znanja s socialno-kulturnim okoljem učencev, poukom in domačimi nalogami*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

